

Univerzita Karlova v Praze
Knihovna filozofie FF

časopis:

Z OBSAHU 7. ČÍSLA: MÉDIA, TEXTY,
RECENZE, ZPRÁVY, NOVÉ KNIHY

nomáda

STUDENTSKÝ ČASOPIS PRO FILOSOFII

KONTAKT: NOMADA_CZ@YAHOO.COM

K ZAKOUPENÍ V KNIHOVNĚ
KATEDRY FILOSOFIE FILOSOFICKÉ FAKULTY
(PALACHOVO NÁM. 2, 2. PATRO)

květen 2000

cena 15,-

6

Obsah

MÉDIA

Vít Pokorný:
Rozhovor s Miroslavem Petříčkem
o teorii médií / 4

Odpovědi na anketní otázku / 6

RECENZE

Ludvík Regner:
Postmanova zábava / 9

MIMO ŽÁNRY

Studentské fórum / 14

Jarní varování / 15

Oldřich Procin:
Z hypnagogických kuloárů VI. / 15

Mad Dog:
Filistři cynického kýče
aneb ke geometrii masmédií / 16

Vít Pokorný:
Teorie médií na webu / 17

SERVIS

Miroslav Petříček:
Velmi stručná poznámka
ke SZK z filosofie / 18

Nevyužitý Sokrates / 19

Lenka Sýkorová:
Anketa o přístupu k internetu / 20

Lenka Sýkorová:
ZOO-adopce 2000 / 20

Lenka Sýkorová:
Založení internetového
diskusního klubu ÚFaRu / 21

Práce studentů ÚFaR / 21

Nové knihy / 26

časopis:

NOMÁDA – STUDENTSKÝ ČASOPIS PRO FILOSOFII
redakce: Jakub Čapek, Ivan Landa, Vít Pokorný, Ludvík
Regner, Lenka Sýkorová, Petr Urban
sazba & tisk: Pacholíni
původní grafické řešení: Helena Šantavá
vychází 2. 5. 2000 / cena 15.– Kč / časopis obdržíte
v knihovně katedry filosofie FF UK v Praze,
Palachovo nám. 2, Praha 1, 2. patro
NOMADA_CZ@YAHOO.COM

Úvodem

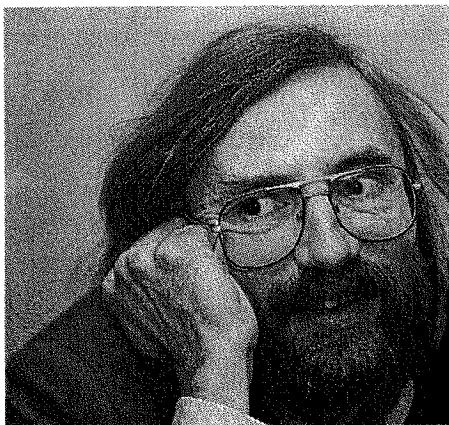
Toto číslo *Nomády* je patrně poslední v tomto školním roce. Aktivní redaktoři, kteří se starají o její vznikání a pronikání, totiž nebudou mít rozhodně čas na pracné shánění, sestavování a marketing dalšího čísla z důvodů studijního a pracovního zaneprázdnění. Proto jsme se případně rozhodli věnovat toto číslo médiím (*Nomáda* se tak chápe sebe samé, klade sebe samu v reflexi na své bytí médiem a tím se vlastně uzavírá), pokusili jsme se vytvořit tématicky ucelenou a formálně čistou verzi *Nomády*, která by se mohla stát vzorem možné podoby budoucích *Nomád*. Pokud ovšem nějaké budou. I když se v příštím roce vrátí otec-zakladatel Jakub Čapek, a s ním jeho nedocenitelné organizátorské schopnosti, odejdou dva aktivní redaktoři, jeden z nich na roční stáž do zahraničí, druhý z nich do zaměstnání a k práci na diplomové práci. Další z redaktorů bude mít už po státnicích, takže kdo ví, kam se poděje a poslední redaktor je neustále jaksi těžko k sehnání. Šesté číslo *Nomády*, ve kterém vám nabízíme snad zajímavý rozhovor, úvahy o internetu, recenzi na spornou Postmanovu knihu, lákavé citáty, explozivní maddogovu kritiku médií, nové a snad dosud nezdářejší pokračování průzkumů spánku a snu a mnoho dalšího, by tedy mohlo být poslední. Ale nemuselo by. To kdyby se našli lidé, kteří by chtěli převzít práci vysloužilých redaktorů a pokračovat v ní, a to, doufám, mnohem lépe a ve větší šíři. *Nomáda* by mohla získat nové verze a podoby. V současné době vzniká její webová mutace. *Nomáda* by se také mohla rozštěpit na studentskou a „vědeckou“ verzi a svou bezkonkurenční kvalitou vytlačit z trhu *Reflexi* i *Filosofický časopis*. Proč by ne, odvážným nestojí v cestě nic a zbabělým jen jejich strach. Kladme si nekonečné cíle, přispějme k pokroku a vzrůstu kultury.

Naše technologie běžně zaplavuje domorodce pojmy, na které je nic nepřipravilo. Elektrická média však zaplavují západního člověka přesně stejným způsobem jako domorodce. Ve svém literárním prostředí nejsme o nic víc připraveni se vyrovnat s rozhlasem a televizí, než se dokáže ghanský domorodec vyrovnat s gramotností, která jej vytrhuje z kolektivního kmenového světa a vrhá do individuální izolace. Ve svém novém elektrickém světě jsme stejně otupělí jako domorodec, který byl vtažen do naší literární a mechanické kultury. (McLuhan)

Rozhovor

s Miroslavem Petříčkem o teorii médií

PTAL SE VÍT POKORNÝ

Mé představy a vědomosti o médiích jsou archaické, přesto jsem se však rozhodl sepsat tyto otázky a předat je na disketě Miroslavu Petříčkovi, který na ně ochotně odpověděl tak, že je připsal do souboru uloženého na disketě. Otázky jsou psány kurzívou, odpovědi normálně. Snad se tu říká něco, co vzbudí filosofický zájem o média.

1) Podle McLuhana je člověk na světě prostřednictvím médií jako svých extenzí – kolo je extenzí pohybu, bota extenzí chodidla, oděv extenzí kůže, atd. – Dalo by se tedy říct, že člověk je bytost jsoucí vždy zprostředkovaně, skrze své extenze, že je svými médii?

Byl by v tomto ohledu nějaký zásadní rozdíl mezi „starými médii“, kterými jsou v naší kultuře především řeč a výtvarný obraz a „novými médii“ od fotografie až po PC?

Extenze je asi něco trochu jiného než zprostředkování, extenze je spíše cosi uprostřed mezi existujícím orgánem a protézou orgánu, který nám

příroda nedala. Spíš bych ale řekl, že každé médium (fotografie, film, televize, počítač...) je – aslespoň co do možnosti – nový způsob přeměňování daností na informace, a pouze v tomto smyslu by se pak dalo mluvit o zprostředkování. Možná se ke světu vztahujeme zprostředkovaně, ale nejen. Například každé médium má určitou hranici, za kterou je slepé; musíme pořád hledat média jiná, ale to znamená, že prostřednictvím médií (jejich omezenosti) máme vždy zkušenost toho, co klade odpor, co uniká, pro co nám chybí správný „orgán“, a této zkušenosti pak můžeme klidně říkat zkušenost „reality reálného“.

Problém tzv. nových médií je v tom, že jsou „zprávou“, a tedy nedovolují jednoduché ztotožnění médium = nástroj.

2) Flusser ve Filosofii fotografie tvrdí, že jednáme-li a žijeme skrze média, automaticky se stáváme jejich doplňkem, jsme jimi programováni a média se stávají formou našeho světa... Pokud přistoupíme na tuhle „bytostnou“ funkci médií jako jakési „formy“ našeho světa, stává se problémem možnost svobody vůči médiím, který nelze sprovodit tím, že o např. „nových médiích“ řeknu, že je nemusím používat.

Trvám na tom, že nechceme-li používat, nemusíme, že můžeme vypnout cokoli, co jsme vytvořili. V okamžiku, kdy o tom začneme pochybovat, není důvod, proč bychom ještě měli existovat. Konečně i Flusser sám cosi naznačuje: předem naprogramované funkce můžeme obcházet. Existuje i fotografie jako umění a film jako umění. Mezi telefonem a počítačem je jediný rozdíl v tom, že počítač dává víc možností experimentování. Není chyba počítačů, že se je nesnažíme „přeprogramovat“, třeba i za cenu jejich částečné likvidace. Zcela obecně bych ale k intenci této otázky řekl jen

jedinou větu: je fatální, jestliže se fenoménu svobody snažíme porozumět z našeho vztahu k médiím. Právě to jim vnucuje děsivost, kterou by jinak neměla. Nebezpečná nejsou média, ale blbci.

3) *Souhlasil bys s Flusserovou tezí, že společným rysem technicky produkováných obrazů – fotografie, film, TV, virtuální realita – je obrácení vektoru významu, tzn., že jsou to konstrukty, obrazy, které ale nereprezentují nějakým jím vnější referens, nýbrž mají význam samy v sobě, jsou svým významem?*

Flusser je nejzajímavější tam, kde přehání, kde pracuje s hyperbolou. To, co říká, je jen nejzazší důsledek paradigmatického „obratu k jazyku“, který sám ale mlčky vychází z předpokladu, že reprezentovat znamená znovuzpřítomňovat to, co je už nějak někde přítomné. Když ale například Husserl mluví o „původním nahlédnutí“, říká, že se obecně sdělitelným stává jakožto komunikovatelné. I to je „reprezentace“, ale nějaká jiná. A to je jenom jednodušší příklad. To nechávám stranou výtvarné umění.

4) *McLuhan hovoří o elektronických médiích v tom smyslu, že otevírají zcela jinou formu komunikace a vztahu k druhým, jsou mnohem víc „cool“, tj. přinášejí hlubokou vtaženost (viz nehybnost a tma v kině, atp.) a bezprostřednější a intenzivnější možnost participace. Není to pak tak, že pro literární kulturu vzdělavců založenou na odstavu, nezaujatosti, analytickém a také instrumentálním rozumu vzniká velká potíž, jak se k novým médiím stavět?*

Asi bych měl tendenci vyhnout se protikladu odstup-pohlcování. Tak například ve filmu existuje i tendence k velkoleposti („velkofilm“ – viz třeba recenze Titaniku z pera Karla Theina kdysi publikovaná v Respektu). To je pak spektakl tak monumentální a všepohlující, že – na první pohled paradoxně – vnucuje divákovi odstup; svou výpravou dává najevo, že mezi tím, co se děje na plátně, a divákem je hluboká, zásadní propast.

Možná je to upadlá podoba „vznešeného“ v umění, ale je zřejmé, že ani současná média nemusí být tak jednoznačně předurčena k tomu, aby byla vnímána nějakou formou „immersion“. Gibsonův svět po poslední katastrofě od Neuromancera až k All Tomorrow's Parties je plod analýzy, chladného odstavu (ve srovnání s určitým sentimentalismem a romantikou sci-fi klasických 50. let). A literární analfabet z něj nemůže mít žádný požitek.

5) *Mikroelektronika a digitální technika otevírela nevídané vědeckotechnické možnosti, mimo jiné také pole kyborg-android. Dá se programovat umělá inteligence, lze nahrazovat téměř všechny lidské orgány, člověku lze implantovat do těla chipsy, u slepce se povedlo elektronicky simulovat vidění. Nejsme tady svědky mizení hranice mezi mechanismem a organismem, mezi tělesem a tělem, mezi artificialitou a přírodou?*

Jednoduchá odpověď formou otázky: a odkud se vlastně vzalo naše neotřesitelné přesvědčení o tom, že mezi mechanismem a organismem je zásadní rozdíl? Je kosmos mechanismus anebo organismus?

6) *Nejen že lze virtuálně simulovat jakékoli věci, lze také neomezeně produkovat obrazy jakýchkoli fantazmat, lze dokonce elektricky vytvořit zvuky, pohyby, chuť, programátoři umělé inteligence dokážou od jisté míry simulovat nepředvídané jednání virtuálních postav – zdá se, že všechno bude možné převést na jednoduchý kód 1/0, a vše bude tím pádem vypočitatelné. Není to splněný sen racionalistické filosofie?*

Mám dojem, že jsme už dávno – přinejmenším „myšlením“ – překročili hranice klasického racionalismu a jeho aporií determinismu, kalkulace apod. A to prostě proto, že víme: jednoduché zákony mohou mít nesmírně složité, téměř nepředvídatelné důsledky – a současně: složité příčiny mohou mít následky zcela jednoduché; kaž-

Není přehnané tvrzení, že budoucnost lidské společnosti a stabilita jejího vnitřního života do značné míry závisí na udržení rovnováhy mezi silou komunikačních technik a schopností jednotlivce na ně reagovat. (Pius XII, 1950)

dý jev je průsečíkem chaosu a jednoduchosti. Neurovědci to říkají mnohem výstižněji, když tvrdí: Kdyby byl náš mozek do té míry jednoduchý, abychom mu mohli porozumět, byli bychom tak hloupí, že bychom to nesvedli.

7) *Ty sám se občas zjevíš v televizi jako virtuální postava besedníka z Katovny. Napadlo mě, jestli je v době masmédií a multimédií ještě smysluplné kritizovat obsahy médií. U centralistických médií jako rozhlas a televize snad ještě ano, protože jejich potenciální pluralita je potlačena finančními zájmy. Ale jak by bylo vůbec možné dělat kritiku „obsahů“ třeba na webu, kde jiná než technická kritika (kde to funguje lépe) nikoho nezajímá?*

Nekritizuji, nemám na to vlohy. Ale věřím tomu, že především je třeba věc co možná nejpřesněji popsat. Tak například: na webu žádné „obsahy“ nejsou, ty jsou tam jenom pro uživatele, který si je z dat tam uložených vytváří.

8) *V souvislosti s otázkou po historičnosti studia na UFaR mě napadlo, jestli by teorie médií nemohla být možná cesta k jakési „konkrétní“ filosofii – dá se tu mluvit o teorii významu, obrazu, pravdy, lidského bytí. Bylo něco takového myslitelné jako seminář na UFaR nebo to je v rozporu s představami současných rozhodovatelů?*

Na UFaRu není rozhodovatelů a naštěstí není rozhodovatelů ani nad UFaRem (to není theologická teze, to je konstatování současného stavu

věcí). Osobně soudím, že něco takového by bylo nejen možné, nýbrž i potřebné – aniž bychom se přitom zabývali speciálními otázkami informatiky. Mne zase v souvislosti s touto otázkou napadá, jak to udělat, aby se aktuální otázky mohly stát součástí programu – a jak je hledat a formulovat. Asi bychom měli v určitých intervalech pořádat setkání, v nichž bychom se o něco takové snažili společně, třeba u příležitosti nějakého speciálního referátu či stručné úvodní úvahy, kterou by mohl přednést kdokoli, kdo by k tomu jevil ochotu.

9) *Je možné využít technických obrazů pro studium filosofie, pro učení se teorii, hledání v odstupu? A bylo by to možné třeba na téhle škole?*

Nejsem si tak zcela jist, co znamená „technický obraz“. Tak třeba v současném výtvarném umění je mnoho „děl“, která bych neváhal označit právě takto. Snad se zcela nemýlím, když vyslovím hypotézu, že takto formulovaná otázka směřuje k problému vztahu vizuálního a pojmového, a to je zcela jistě jedno z témat, kterým je rozhodně třeba zabývat se hlouběji (mimo chodem také „historicky“).

Odpovědi na anketní otázku

Toto jsou odpovědi studentů na otázku: Představují elektronická média filosofický problém? vhozené do krabice v knihovně nebo dodané na disketě; e-mailem jsme žádné odpovědi neobdrželi.

1) + jednu dioptrii per year

parametry ovlivňují tvářnost i obsah těchto informací.

2) Ne.

3) Ano, neboť představují komunikační nástroj, jsou nositeli informací a idejí a jejich specifické

4) Cokoliv, co ovlivňuje život člověka je filosofickým problémem, a čím víc jej ovlivňuje, tím víc je to problémem. Já se domnívám, že široké využívá-

Jde o obrácení vektorů významu. Všechny znaky ukazují a odkazují excentricky mimo nás samé, nic již neukazuje k nám. To my jsme těmi, kteří promítají do světa význam a technické obrazy jsou toho projekcemi. Je hostejné, zda jde o fotografie, filmy, o video nebo počítačové obrazy – všechny mají tentýž význam: dát smysl tomu, co je absurdní. (Flusser)

ní elektronických pomůcek pro ulehčování našeho života jej automatizuje, rutinizuje, a za ty starosti, které mu odebírá, vrací „ukousávání“ pravého údivu z bytí. Člověk, jemuž všechny informace obstarává primitivní mozek internetu a počítačů, ztrácí magii svého světa, a stává se inventářem toho vnějšího světa. Je lehké namítnout, že „všeho příliš škodí“ a že s počítači je to jako s každou druhou věcí, že totiž jen zneužíváním se stává nebezpečným. Já bych zase namítl, že je těžké, aby v nějakých dávkách začal škodit pobyt v krásné pannenské přírodě, přemýšlení podložené podněty (bez nichž je to plácání, ne přemýšlení) – čili věci, jež rozvíjejí naši bytost. Zmíněná elektronická média a počítače mohou akorát tak vykonat pár praktických úkonů, ale způsob, kterým to vše pracuje (tj. zmechanizovaná mentální operace) je virem. (Který je třeba dobře kontrolovat. Tází se, co by se stalo zlého, kdyby se počítače používaly jen v případech, kdy řeší opravdové potíže a ne kdy jen zpothodlňují život nebo jsou jen samoučelně vychutnávány.) Nedávno jsem četl interview s Gadamem, v němž vtipně radil: „Nenechme se chytit do sítě ...“. Za střídmy návod považují: používat jednou týdně TelNet na ÚFaR.

Michal.Kohoutek@ff.cuni.cz

5) Představují elektronická média filosofický problém a proč?

„... Vše nasvědčuje, že žijeme v době změny globálního komunikačního paradigmatu, v situaci, kdy jsou zpochybněny některé základní orientační body světa, jak jsme jej dosud znali – např. tradiční chápání distance a tělesnosti...“ (Saša Skenderija)

Máme-li konsekvantním způsobem uvažovat o elektronických médiích, musíme se především

vyvarovat mechanické reartikulace tradičních přístupů k fenoménu média v intencích jakéhosi „rozšíření pole působnosti“ médií o oblast digitálních aplikací. Pro adekvátní popis elektronických médií nelze úspěšně použít tradiční pojmový a metodologický aparát, který pracuje například s pojmy reprezentace a reference. Nebudeme se zabývat ani etymologií, ani detailní pojmovou analýzou, která by nás mohla přivést například i k pojmu nápodoby (MIMESIS).

Možnost napodobení úzce souvisí s problémem reference a reprezentace. (Napodobení referuje k napodobenému resp. je re-reprezentací již dříve prezentního.) Hlavním přínosem elektronických médií je jejich schopnost „za určitých podmínek nejen reprezentovat ale také přímo rezprezentovat (znázorňovat) jisté tzv. objektivní obsahy (např. virtuální chirurgický zákrok, různé druhy interaktivních simulátorů atp.)“ (Skenderija, S; Information science and cyberspace, Doctoral Dissertation Theses; www.cuni.cz/~skenders/theses.htm)

Fenomén elektronických médií se zároveň do značné míry dostává mimo opozici označující označované, nebo spíše představuje oba póly značení naráz. V případě hypermediálních nebo virtuálních informačních konfigurací, v případě hypertextové struktury vzájemných odkazů a provázaností nelze jednoznačně určit, zda jeden dokument (resp. jeho část) označuje druhý nebo naopak. A co je ještě důležitější: to, co elektronická média „reprezentují“, nemusí být nějaký obraz „reálného“ nebo možného světa. Elektronická média neprostředkují něco jiného než sebe sama, tj. nereferují k něčemu již dopředu danému a dokonce i o jejich momentální „podobě“

Díky mžikové rychlosti jsme si opět začali uvědomovat příčiny věcí, zatímco v dobách poslušnosti a zřetězení nám tyto příčiny zůstaly skryté. Místo abychom se tážali, co bylo dřív, zda slepice nebo vejce, začalo nám najednou připadat, že slepice je pro vejce prostředkem, jak získat další vejce. (McLuhan)

Hypertext/hypermedia tak připravují projekt kyborga. Tím, že umožňují nehierarchické, nelineární, „fraktální“ vědění. Vědění, které může na první pohled vypadat vykloubené, nespojité, roztroušené – z kterého však mohou vyrůst základy nových idejí a identit (Julie M. Albright)

rozhoduje uživatel. Tradiční pojetí reference se hroutí, a v „éře globální computerizace“ uvolňuje místo svébytnému poli „sebe-reference“. To vše se odehrává ve virtuálním světě běžně označovaném jako cyberspace.

Toto vše získává na důležitosti, jakmile si uvědomíme, že „*technické modality prostředků, které používáme k znázorňování světa, determinují způsob myšlení a pohled na svět, nezávisle na obzácích, které jejich prostřednictvím organizujeme.*“ (Eco, Umberto, cit. podle Kulenovič, T.: Rezi-me. Sarajevo, MCM, s. 155). Vzhledem k rozsahu a tématu práce se nebudem pouštět do analýz „reálného“ resp. „virtuálního“ světa a nebudeme se ani detailněji zabývat problematizací konceptu média. Bude však na místě ilustrovat téma článku na konkrétním případě elektronického média par excellence: internetu. Můžeme si položit otázku, o čem vlastně mluvíme, když mluvíme o internetu?

„Ačkoliv dnes už běžně operujeme s termíny jako cyberspace, virtuální realita, informační superdálnice, nadále zůstává otevřenou otázkou: o čem vlastně mluvíme, když mluvíme o globální síti? „*Internet lze chápat jako elektronickou poštu, webovské stránky, volně dostupnou pornografii nebo jako sumu IP adres a příslušných protokolů. Rovněž se pod pojmem Internet rozumí hardware a software, síťová infrastruktura kabelů, routerů, serverů a klientských stanic. Je Internet celkový počet uživatelů sítí nebo počet v určité chvíli zapojených uživatelů? Knihoznáci většinou definují Internet jako množství dat a dokumentů uložených na harddiscích propojených počítačů. Jiná pojetí však pojednávají o globální síti jakožto sumě aktivní operační paměti všech počítačů propojených v určité chvíli nebo dokonce o jakési celkové mentální, kognitivní, asociativní a kulturní kapacitě všech, v určité chvíli připojených, uživatelů, apod. Tyto a další přístupy k vysvětlení záhad fenoménu globální počítačové sítě však vždy pojednávají jenom jeho izolované dílčí aspekty,*

kteřé jsou relevantní pro určitý okruh specialistů či uživatelů. Vše nasvědčuje, že žijeme v době změny globálního komunikačního paradigmatu, v situaci, kdy jsou zpochybněny některé základní orientační body světa, jak jsme jej dosud znali – např. tradiční chápání distance a tělesnosti. Zdá se, že je fenomén internetu teprve jedním z prvních symptomů mnohem podstatnější změny, kterou právě procházíme. Za této nové situace se některé tradiční způsoby a prostředky interpretace světa stále častěji jeví jako nedostatečné. Naléhavost problémů, vznikajících a hromadících se ze dne na den na okraji kyberprostoru, nás nutí k naléhavému určení nových východisek, ke hledání alternativních způsobů a nových prostředků pro jejich řešení. Cílem je zhodnotit a optimálně využít nejen nově se naskytující možnosti komunikace, ale také i nové možnosti realizace samotné lidské existence.“ SKENDERIJA, S. – Výzvy mediální společnosti (ikaros.ff.cuni.cz/iso/ikaros/1998/c06/med.htm)

Elektronická média staví filosofii před problémy, které filosofie nemůže řešit pomocí stávajícího terminologického aparátu a metodologického záběru. To však zahlédneme pouze tehdy, když „*překročíme tradiční kategoriální rámec*“. (PETŘÍČEK, M.: *Osobní svědectví o komunikačních sítích a virtuální realitě* - www.cuni.cz/ffuisk/medl/petr-sit.pdf)

Ve filosofii do jisté míry dochází ke zpochybnění samotných způsobů objektivizace a ke zrodu kvalitativně nových možností interpretace světa, člověka, distance, tělesnosti, ale také nových možností realizace samotné lidské existence.

Jan.Hasala@ff.cuni.cz
www.cuni.cz/~hasala/e-media.htm

Postmanova zábava

LUDVÍK REGNER

V loňském roce vydalo nakladatelství Mladá fronta (v edici Souvislosti) knihu Neila Postmana s názvem *Ubavit se k smrti* (poprvé vyšla ve Spojených státech v roce 1985). Nejobecněji řečeno se v ní autor (vedoucí katedry kultury a komunikace na Newyorské univerzitě), zabývá otázkou, jak ovlivňuje televize jakožto komunikační médium naše vidění světa, jak televize proměňuje povahu samotného sdělení a tím i způsob komunikace.

Postman svou knihu rozdělil do dvou oddílů; v první části proti sobě staví dvě éry, které jsou ovlivněny charakterem média, kterým se předávaly informace: *éru tištěného slova* a *éru slova mluveného*, spojeného s obrazy, prací se sekvencemi atd., tj. *éry televize*. Ve druhé části se pak pokouší o jasnější reflexi samotné éry televize a chce ukázat její vliv na komunikaci v různých společenských institucích, jako jsou např. škola nebo politika.

V předmluvě autor představuje dva katastrofické scénáře vývoje společnosti tak, jak je na jedné straně vykreslili George Orwell, a na druhé straně Aldouse Huxley. „*Orwell se obával těch, kteří nám zamezí přístup k informacím. Huxley se obával, že pravda se utopí v moři bezvýznamnosti. Orwell se obával, že z nás stane kultura zajatců. Huxley se obával, že se proměníme v kulturu trivialit, zaujatou něčím na způsob pocitového kina nebo hry s odstředivým míčkem.*“ (str. 7-8) Postman chce ukázat, že pravdu neměl Orwell, který se obával potlačování svobody ze strany vládnoucí politik-

ké moci, ale Huxley, který se obával toho, že lidstvo při cestě za pohodlím, podlehne pohodlí v oblasti intelektuální a navždy upřednostní zábavu před kritickým myšlením a vzdá se tak osobní svobody nikoliv z donucení, ale naprosto dobrovolně.

Když Postman říká, že médium je metaforou, chce tím říci, že komunikační média (ať už je to kniha nebo televize) už vždy předurčují náš postoj k informacím. Drží se tu metodologického požadavku Marshalla McLuhana, který říká, že kulturu je třeba zkoumat na komunikačních prostředcích. Charakter našich komunikačních prostředků určuje charakter našeho vnímání světa a tím tedy i naši kulturu.

Postman pracuje s několika fázemi vývoje komunikačních prostředků. Nejstarší je pro něho fáze *orální kultury*, kdy neexistovalo tištěné slovo a komunikace probíhala pouze mluveným slovem. Následná fáze přichází s *písmem a trvalým jazykovým záznamem*, což umožnilo sepisovat delší texty a současně kladlo větší nároky na recipienta, který se musel podvolit nutnosti studovat delší texty, a tak musel být vytrvalejší a disciplinovanější. Poslední období je odstartováno *vynálezem telegrafu a rozvojem televize*, která podle Postmana přináší nová komunikační pravidla a tím nás zbavuje některých nutností, které jsou spojeny se studiem tištěných textů.

Média komunikace podle Postmana ovlivňují výběr relevantních a irrelevantních informací stej-

Uvnitř technologického určení samotného hypertextu spočívá možnost reakce a rezistence proti dominantním metavyprávěním, která se bude odvíjet přímo zevnitř těchto metavyprávěním, díky možnosti vytvořit spojení z tohoto metavyprávění do alternativních či marginálních diskurzů. (Julie M. Albright)

Za prvé je možno aparát přelstít, poněvadž je tupý. Za druhé je možno propašovat do jeho programu lidské záměry, se kterými se v něm nepočítalo. Za třetí je možno aparát přinutit k tomu, aby vyráběl nepředvídané, nepravděpodobné, informativní věci a situace. (Flusser)

ně tak jako kritéria pravdivosti. Pravdu chápe jako to, čemu věříme, co je pro nás přesvědčivé, co považujeme za relevantní vedle toho, co považujeme pouze za okrajové. Média ovlivňují i chápání inteligence. Inteligence v orální kultuře je podle Postmana často spojována např. s aforistickou duchaplností a dobrou pamětí. Ve věku tisku se znakem inteligence stává schopnost dlouho vydržet v klidu při četbě, člověk musí umět číst a chápat významy slov, musí umět odlišit smyslové potěšení a logiku argumentace atd.

Zajímá ho především protiklad éry tištěného slova a éry televize. Klade si otázku, jakým způsobem ovlivnilo tištěné slovo komunikaci a myšlení lidí. Podle autora bylo publikum schopné nejen snášet mnohem delší projevy než dnes, ale také bylo schopno porozumět komplikovanějším větným konstrukcím jen na základě poslechu. Řečníci pak byli schopni taková souvětí vytvářet stejně jako byli schopni používat komplikovanější řečnické prostředky – paradox, promyšlené metafory, různé jemné nuance, byly schopni odhalovat protimluvy v projevech ostatních řečníků atd. V debatách rezonovaly struktury tištěného projevu v tom smyslu, že debata byla složena

z argumentů a protiargumentů, kritiky relevantních textů a pozorné analýzy vět protivníka.

Postman je toho názoru, že psaný text vyžaduje schopnost třídit, tvořit si úsudek a zdůvodňovat. „Znamená to odkrývat lži, zmatky a přehnaná zobecnění, odhalovat zneužití logiky a zdravého rozumu. Znamená to také vážít myšlenky, srovnávat jednotlivá tvrzení a stavět je

do protikladu, spojovat jedno zobecnění s druhým.“ (str. 59) To všechno je možné teprve tehdy, když jsme schopni zachovávat *odstup od textu*. Podle Postmana má kultura tištěného slova sklon ke *koherenci a uspořádanosti faktů a myšlenek*. Postman pak dává do souvislosti věk rozumu a dobu ovlivněnou médii tisku v tom smyslu, že komunikace silně ovlivněná psaným projevem vzbuzovala naději v analytickou sílu rozumu, pomocí které se svět stane jasnější, srozumitelnější a ovladatelnější.

Věk tištěného slova přinášel podle autora větší jasnost a apel na racionální schopnosti člověka do všech komunikačních prostředí. Např. v právnickém prostředí se tak kladl důraz na racionální a jasně formulované právní myšlení, které je schopno si udržet odstup, uvažovat analyticky a odstraňovat rozpory. Stejně tak proměnil obchodní činnost, a reklama se v době do devadesátých let minulého století soustřeďovala především na úsudek a nikoliv na vášně.

Postman shrnuje explikaci o povaze komunikace ve věku tištěného slova tak, že (toto období nazývá *expozicí*) v této době je komunikace (ale i schopnost myšlení, učení a vyjadřování) výrazně ovlivněna schopností *konceptního, deduktivního a sekvenčního myšlení*, vysokého hodnocení se dostává rozumu a řádu, objevuje se *odpor k vnitřní rozpornosti* a výrazný sklon k *odstupu a objektivitě* a *tolerance* při čekání na odpověď

Věk expozice však vystřídal věk zábavy. Co se podle Postmana změnilo nejprve s příchodem telegrafu a následně i televize? Jakým způsobem se proměnila veřejná komunikace? Telegraf poskytl oprávněnost informaci, která je *zbavena kontextu*, protože její hodnota spočívá již v tom, že je nová. Informace pomalu ztrácí svůj praktický význam (tzn. že na jejím základě se už nerozhodujeme, nic neovlivňujeme) a stává se informací pro informaci, informací, která svou funkci vyčerpá

vá tím, že je sdělena. Postman dále poukazuje na to, že se změnil poměr mezi informací a akcí, protože dostáváme nepoměrně více informací, které nám však k ničemu nejsou, protože ovlivnit můžeme jen určitou míru dějů, pokud ale nestrávíme svůj čas před televizí, čímž se tato míra ještě snižuje.

Vedle toho telegraf informace také roztržil. Neustálý proud nových zpráv nás nenutí přemýšlet, ale pouze znovu a znovu přijímat nové informace. Nenutí nás myslet systematicky, pozastavovat se nad rozpory atp. Svět dostává povahu kaleidoskopu, kde jednotlivé části mezi sebou nesouvisí.

Vedle telegrafu považuje Postman za důležitý faktor proměny způsobu komunikace fotografii jakožto obrazovou informaci. Fotografie vypovídá podle Postmana pouze o konkrétním, *není schopna přenést myšlenku, nevypovídá o abstraktním, neviditelném, vnitřním*. Svět předvádí jako smyslový objekt. Postrádá syntax, a proto nemůže polemizovat se světem. Svědectví fotografie sice může mít velkou sílu, ale není v něm žádné mínění. Fotografie navíc, narozdíl od jazyka, nepotřebuje žádný kontext a nepřináší žádné tvrzení, se kterým by bylo možno polemizovat. Fotografie doplnila telegraf o obrazy, které ukazovaly vzdálená místa a neznámé tváře, a tak podle Postmana vytvořila zdánlivý kontext telegrafické zprávy a ta zase naopak vytvořila kontext fotografii, čímž se vytvořila iluze, že zpráva má něco společného s naším každodenním smyslovým světem, protože se vztahuje k nějakému obrazu.

Protože komunikace se vlivem telegrafu stala útržkovitou, informace jsou chrleny bez kontextu, vzniká potřeba vytvořit náhradní kontexty pro informace, které pro nás pozbývají funkčnosti (míněna zpětná vazba na rozhodování a jednání v našem každodenním životě). Takovými kontexty může být například křížovka, pro jejíž vylučte-

ni potřebujeme mnoho informací bez souvislosti. Zábava přináší podle Postmana mnoho takových pseudokontextů.

Ačkoliv Postman na jedné straně velmi kritizuje věk zábavy, připouští, že zábava sama o sobě není nic špatného. To, co kritizuje je to, že začala vytěšňovat způsob komunikace, který byl formován érou tištěného slova. Televize se pak stává ústředním médiem, skrze které k nám proudí nejen zábava, ale také informace, které jsme byli zvyklí dostávat prostřednictvím školy nebo knih a které si takové médium vyžadují, aby nebyl proměněn obsah sdělení.

V první části knihy se tedy Postman pokusil ukázat základní rozdíly v komunikaci doby tištěného slova a doby televize. V druhé polovině své knihy chce na konkrétních společenských institucích popsat, jak televize ovlivnila způsob komunikace těchto institucí a jaké to sebou nese důsledky pro naše vidění světa. Postman tuto proměnu zkoumá na náboženství, škole a politice.

„Zábava je zastřešující ideologii veškeré televizní komunikace“ (str. 95), říká Postman. Zábava pohltila dramaturgii televizních pořadů, ať už se jedná o seriál, naučný program nebo politickou debatu. Zábava tak proniká i do komunikace mezi lidmi. Ve škole, operačních sálech, chrámech, všude se vzájemně bavíme. Vedle toho si už nevyměňujeme myšlenky, ale obrazy. Lidé „*nevedou spory pomocí tvrzení; přou se prostřednictvím svého vzhledu, zhlédnutých reklam a novinek ze světa celebrit*“ (str. 101). Operace srdce je přenášena prostřednictvím televize a stává se atraktivním programem pro diváky, mše se prokládají rock'n rollovou hudbou atd. To jsou pro Postmana všechno ukázky, jak zábava prostoupila naší komunikaci. Pomalu se stírá rozdíl mezi tím, co je zábavní průmysl a co je vážné. Odlehčení v podobě reklam, podbarvení hudbou apod. se vztahuje i na

A při tom fotografie, filmy, televizní obrazy a video, které nás obklopují, jsou pouze předzvěstí toho, co bude v budoucnu schopna vytvořit síla obrazotvornosti. Teprve tehdy, když vezmeme v úvahu počítačově syntetizované obrazy toho, co je téměř nemožné, můžeme vůbec začít odhadovat, jak velká síla obrazotvornosti se zde rodí. (Flusser)

Aparáty byly vyrobeny proto, aby fungovaly automaticky, to znamená nezávisle na budoucích lidských zásadách. Právě proto byly vyrobeny: aby člověk z nich byl vyloučen. A tento záměr se nepochybně podařil. Zatímco člověk je stále více vylučován, vstřebávají programy aparátů, tyto tupé kombinační hry, stále více a více prvků; kombinují stále rychleji a převyšují lidskou schopnost vidět do nich a kontrolovat je. (Flusser)

Chystáme se vstoupit na tu rovinu vědomí, na níž je zkoumání hlubších vztahů, vysvětlování, vyjmenování, vyprávění, propočítávání, krátce řečeno: historické, vědecké, textuálně lineární myšlení vytěšeno novým fantazijním, „povrchovým“ způsobem myšlení. A proto pro nás ztratilo smysl odlišovat to, co je představou, a to, co jí není, fikci a „skutečnost“. (Flusser)

zpravodajství a Postman dochází k závěru, že „součástí základů neskučného rámce televizního zpravodajství je přímo teorie antikomunikace, jejímž výrazem je komunikační forma rezignující na logiku, rozum, poslušnost i nepřipustnost kontradikce. V estetice odpovídá této teorii dadaismus, ve filosofii nihilismus a v psychiatrii schizofrenie; v divadle estráda či kabaret.“ (str. 113)

Vlivu této tendence postupně podléhají i jiná média, např. noviny, kde se objevuje mnoho obrázků a krátké články tak, aby čtenář nebyl obtěžován širším kontextem nebo dokonce úvahami, noviny, které jsou zdařile graficky vyvedené a přínášejí nespočet kusých zpráv.

Důraz na zábavnost se objevuje také v pořadech, které se pokoušejí zprostředkovat křesťanské náboženství. Postman však dochází k závěru, že se z těchto pořadů vytratila duchovnost, rituál, dogma, tradice i teologie, vytratil se pocit posvátného a v celém setkání už není nejdůležitější vztah k Bohu, ale „hlavní hvězdou se stává kazatel“. (str. 124) Tím se Postman vrací ke své tezi, že ne všechny sémantické obsahy jsou vhodné k přenosu televizí, protože vše, co je televizí přenášeno je současně transformováno v něco, co nezachovává původní podstatu věci.

V další kapitole reflektuje Postman vývoj reklamy a dochází k závěru, že reklama se narodila od svých počátků vzdělala racionální komunikaci, kde by vládlo přesvědčování pomocí argumentů. Reklamě vládne obrazová složka, která má navodit stav blaha, který je spojen s produktem, jenž reklama oslavuje. Reklama nepojednává o vlastnostech výrobku ale o spotřebitelích tohoto výrobku. „Tvůrce reklamy nepotřebuje vědět, v čem je zboží dobré, ale v čem je na tom zákazník špatně.“ (str. 136)

Komunikace reklamy ovlivnila i politické kampaně, kde se kandidáti představují v krátkých šotech, takže nejde o to představit svůj program, ale stačí ukázat svůj zjev a pronést několik sloganů.

Taková komunikace je zcela protikladná k médiu tištěného slova. Klade důraz na stručnost, na krátké a jasné sdělení, není výkladem ale krátkým příběhem, který působí na emoce a ne na náš rozum. Politik v takovém šotu buduje pouze svou image, a nenabízí recepty na řešení politických problémů. Pouze nás přesvědčuje, že vyřeší naši osobní nespokojenost. Postman poznamenává, že většina voličů pak „sice hlasuje pro vlastní zájmy, ale tyto zájmy jsou převážně symbolické, zájmy psychologické povahy. Stejně jako televizní reklama je i politika image formou terapie, což vysvětluje, proč se tolik zabývá osobním kouzlem, příjemným vzhledem, společenským věhlasem či odhalováním soukromí.“ (str. 144) Jinak řečeno, v politice už nejde o to, zda kandidát něco dokáže změnit, jaké k tomu použije nástroje a zda je k takovému úkolu vůbec kompetentní. Jde o to navodit u voličů příjemný stav prostřednictvím vzhledu, bonmotů, krátkých a jasných příběhů se šťastným koncem.

Cenzury není třeba, uzavírá Postman. Televize vytěšňuje jakýkoliv vážný obsah, který by mohl ohrožovat politiky. Televize nastolila zábavu jako lék na všechny naše nespokojenosti a nikdo se neptá po vážných sděleních, které by nás nutily přemýšlet, klást si otázky, rozhodovat s odpovědností.

Televize také přináší myšlenku neoddělitelnosti výuky a zábavy. Postman připouští, že k tomu, aby nás vzdělávání těšilo a bylo efektivní, je třeba citového zaujetí, ale na druhé straně říká, že žádný z pedagogů v dějinách evropské kultury netvrdil, že škola se musí stát zábavou. To by se totiž vytratila z procesu vzdělávání vytrvalost a úporná námaha, které nás mohou vést k samostatnému a kritickému myšlení. Postman na základě tohoto poznatku definuje několik požadavků, které klade na vzdělávání televize:

1) *Nebudeš si klást předběžné nároky*, tzn. že každý, kdo usedne v jakýkoliv okamžik před televizí,

musí mít šanci pochopit, o čem je řeč, aniž by musel vidět předcházející díly nebo musel o dané věci již něco vědět.

2) *Nebudíš nejistota*, tzn. že se v pořadu nesmí vyskytnout nic, co by po divákově chtělo nějaké úsilí a tím by ho znejistilo; proto se v pořadu nesmí vyskytnout nic, co by si musel divák zapamatovat, studovat, aplikovat, co by vyžadovalo nějaké úsilí.

3) *Vystříháš se použití metody výkladu*, tzn. že látku nelze vykládat, ale předvádět a proto, co nelze vizualizovat, je pro televizi nevhodné.

V závěru knihy se Postman vrací na začátek a opět nám předkládá ony dva katastrofické scénáře: Orwellův a Huxleyův. Narodil od našeho prostředří střední Evropy může konstatovat, že Orwellovy vize se našťastí neuskutečnily a přístup k informacím není omezen, nikdo nám neřká, co si máme myslet a nikdo nám nic nezakazuje. Konstatuje však, že se pomalu začínají naplňovat Huxleyovy obavy, že kultura se stane fraškou, začneme se podřizovat trivialitám a ze života se stane koloběh zábavy, kterému se podřídí škola, politika, obchod i náboženství, a přemýšlení pro nás začne být činností, která nás obtěžuje. Zábavnost se podle Postmana stává základní ideologií společnosti ve Spojených státech a nikdo se nad tím nepozastavuje.

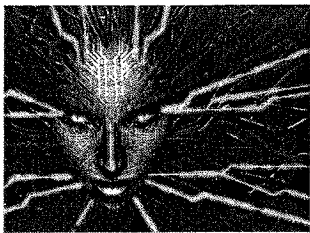
Jak je možné se z tohoto stavu dostat? Postman vidí dvě možnosti, z nichž první označuje jako nesmyslnou a druhou jako zoufalou. Tou první je představa, že samotná televize by mohla vytvářet pořady, které by reflektovaly televizní médium a dokázaly se zamýšlet nad proměnami v komunikaci, které přinášejí. Sama televize by měla být schopna „ukázat, jak přetváří a znehodnocuje naše pojetí zpráv, politických debat, náboženského myšlení a jiných oblastí.“ (str. 171) Postman však do-

cháží k závěru, že by se nakonec i z takového projektu stala zábava a jediným výsledkem by bylo, že by se diváci pobavili a na všechno zapomněli. Druhou, zoufalou cestou je školství, ale tady Postman poukazuje na skutečnost, že škola zatím problémem změny komunikace ve věku televizní zábavy nereflakuje v dostatečné míře a sama často celkem úspěšně podléhá vlivu televizí nastolených pravidel. Na druhou stranu si však všímá toho, že nástup počítačů do škol vyvolal mezi pedagogy bouřlivé diskuse o roli médií ve vyučování, což jej přivádí k víře, že situace není zcela ztracená a je třeba se nad výše vznesenými otázkami více zamýšlet a upozorňovat na ně.

Postmanovi je možno jistě leccos vytýkat. Může se nám zdát, že Postmanova představa o vlivu televize na komunikaci je přehnaná. Jeho až příliš zdůrazňované kladné hodnocení „starých dobrých časů“ éry tištěného slova na jedné straně a až nápadné zatracování éry televize na straně druhé. To může v čtenáři vzbuzovat pocit, že autor vidí vztah mezi oběma obdobími příliš černobíle. Lze totiž jen velmi těžko uvěřit, že by média dnešní společnosti neposkytovala žádné výhody. K tomu pozitivnímu, co nám podle mého televize nebo elektronická média mohou nabídnout, patří bezesporu třeba skutečnost, že televizní zpravodajství dokáže velmi rychle a působivě zprostředkovat informace o nouzi (povodně, zemětřesení, hladomor, válečný konflikt apod.) v jakékoliv části světa, čímž je možno očekávat zvýšení procenta těch, kteří se pokusí podle svých možností pomoci. Sám Postman zmiňuje např. vliv médií při odporu proti válce ve Vietnamu.

Stejně tak je možno se pozastavit nad tím, jak může autor odvozovat vysokou úroveň schopnosti porozumění publika doby tištěného slova počtu účastníků na setkání s řečníkem, když sám při-

Intenzifikace mobility archaizuje představu, že cílem komunikace má být konsenzus, sjednocující interpretace sdělení. Konsenzus není ani žádoucí, ani realistická perspektiva pro společnost komunikační hojnosti, v níž lidé spolu sice spolupracují, ale nesusouhlasí. Považovat konsenzus za strategický cíl komunikace je založeno na falešném předpokladu, že rozdíly jsou jen plodem nedorozumění a chyb a že přirozeným stavem společnosti není mnohoznačnost a rozpornost, ale jednoznačnost a shoda. (V. Bělohradský)

znává, že mnohé takové akce byly doprovázeny zábavnými poutěmi, takže se vždycky vkrádají pochybnosti, zda si dotyční opravdu přišli

poslechnout komplikovaná souvětí řečníka, nebo se spíš přišli pobavit a setkat se s ostatními. Myslím, že by bylo možno nalézt několik dalších argumentů proti způsobu, jakým autor interpretuje statistické údaje o počtu prodaných knih apod., takže by nakonec mezi oběma érami nemusel být, co do schopnosti publika porozumět a myslet, takový dramatický rozdíl. Je asi vůbec metodologicky obtížné zkoumat míru schopnosti porozumění mluvenému slovu u publika, které tu již není desítky let.

Současná komunikační hojnost proměňuje společnost ve skleněnou klec, kde nelze nic utajit. Nové informační technologie „vytvářejí svět, který je přístupný všem lidem bez ohledu na privilegia, rasové předskudky, ekonomickou moc, vojenskou sílu nebo místo narození“, napsal Američan John Perry Barlow ve své Declaration of the Independence of Cyberspace. (V. Bělohradský)

Naše tradiční reakce na všechna média – totiž že jde o to, jak jsou používána – je necitlivým postojem technologického idiota. „Obsah“ média se totiž podobá šfatnatému kousku masa, které má u sebe lupič, aby odlákal pozornost hlídajícího psa myslí. (McLuhan)

Studentské fórum

Tento prostor v útrokách Nomády je vyhrazen příspěvkům, připomínkám, návrhům, vzkazům, stížnostem, požadavkům, touhám, oznámením, nadávkám, urážkám, komplimentům, gratulacím, nápadům, popudům, vyčítákám atd. všech čtenářů Nomády, bez omezení. Chceme tak umožnit spolupráci na tvorbě Nomády všem, kdo nechtějí nebo neumějí odpovídat na anketní otázky nebo nepišou delší texty nebo se jim nelíbí, jak je Nomáda udělaná nebo že je vůbec udělaná, tedy všem, kdo mají zájem o tuto formu komunikace na ÚFaRu.

První příspěvek:

V č. 4 Nomády se mým nedopatřením objevila chybná e-mailová adresa radim@iol.it. Prosím o publikování této opravy s platnou adresou: radim@libero.it

Avšak na druhé straně lze asi jen těžko popřít, že televizní kultura učí člověka, pokud se jí podřídí, spokojovat se s málem co do vlastní aktivity, co do schopnosti komunikovat a tím, že nás nenutí přemýšlet, i co do schopnosti znepokojoval se světem kolem nás a přemýšlet o něm. Myslím si však, že Postman nemůže chtít, aby z našeho života vymizela elektronická média jako taková, spíše by mělo jít o to, aby nám byla dobrými služebníky a ne špatnými pány. Podle mého soudu mu záleží především na tom, abychom si byli vědomi jejich předností a využívali je a současně abychom si byli vědomi jejich nedostatků a nepodléhali jim.

Autor je student filosofie a redaktor Nomády.

Jarní varování

„Jak je vlastně možné, že mladí muži, kteří své žití zasvětili těm nejduchovnějším cílům, necítí v sobě ten první instinkt duchovnosti, sebezáchovný instinkt ducha – a pijí pivo? Alkoholismus učené mládeže snad ještě není žádným otazníkem s ohledem na její učenost – dokonce i velký učenec může být bez ducha – ale v každém dalším ohledu zůstává problémem. A kde by se nenalezlo jenné znetvoření, které přináší pivo duchu...“

Friedrich Nietzsche, Götzen-Dämmerung

Z hypnagogických kuloárů VI.

O. PRCÍN

Kdo myslí, ten nespí. Myslíci svírá, spící pouští. Kde hledat místo jejich setkání? Tam, kde lze nalézt všechno i nic, v bezedném prameni protikladů.

Můžeme k tomuto Zdroji dojít cestou myšlení, když myšlení samo je „jen“ jedním z bezpočetných projevů Nepostizna? Myšlení mapuje cestu, jíz samo je. Jít musí každý Sám. Odkud se ale bere bezostyšný nárok myšlení na všeobecnou platnost? Ontologie bere svou drzost ze spánku, do kterého uvádí vše nemyslitelné. Spánek „povýšený“ na pojem je Negace. Takovým trikem se myšlení odřezává od svého zkušenostního základu a snaží se na něj zapomenout. Znaven živorocí rozmanitostí, ukládá se člověk ke spánku a začíná myslet. Myšlení je abstraktní spánek. Ostřílený logomach by mohl být pohoršen tím, že je srovnáván s lenošným spáčkem. Aktivita myšlení

i pasivita spánku jsou však relativní, a tudíž, v určitém ohledu (lépe vyjádřeno: v „neurčitém Bezohledu“ či „bezohledném Neurčitu“), totéž (Hérakleitos B 88). Myšlení a spánek nejsou jako strop a podlaha, ale jako dveře. V dynamické hře sil se rozevírá naše žití. I spící tedy spolupracují při Díle (Hérakleitos B75).

Podobně se lze vypořádat s otázkou, zda spánek není privilegovanější přístup ke Skutečnosti než myšlení. Síla spánku, jeho hloubka a „opravdovost“, závisí na míře resignace. Čím pevnější sevěření, tím větší uvolnění. Fysiologie, psychologie a ontologie tu vytváří chuchvalec.

Autor přerušil cvičení službu v neklidném divadelním prostředí, odstěhoval se na Valašsko a je nezaměstnaný.

Jedním z příznaků našeho světa je možná právě toto převrácení: zijeme v souladu s obecným repertoárem imaginarit. Jen se podívejte na Spojené Státy: všechno se tu mění v obrazy: co existuje, co se vyrábí a co se konzumuje, jsou pouze obrazy. (R. Barthes)

... globalizace nahrazuje sebekultivaci vnučovanou zábavou. Když už mě nutí jíst otrávenou potravu, pít otrávenou vodu, dýchat otrávený vzduch, tak je to zlé. Když mě globalizace obírá o peníze a dělá ze mě nezaměstnaného, tak to je taky zlé. Ale když už mi bere můj vlastní mozek, tak to je z člověka živá mrtvola bez svého vlastního já. (E. Bondy)

Filistři cynického kýče aneb ke geometrii masmédií

BY MADD OG – AN UNKNOWN SWAMP CREATURE

(Na počest první Nečasové úvahy)

Od té doby, kdy Evropa ztratila spojení s hierarchicky uspořádaným, resp. teleologicky spějícím řádem univerza a ocitla se v bezdůvodném bezednu vesmíru, kde jednání, rozhodování a souzení není založeno v žádném celkovém smyslu a kde bůh splývá s nicotou, lze větu „Gott mit uns“ vyslovit jen s cynickým úšklebkem na rtech. Nezalozenost, poslední nezdůvodnitelnost našich činů a soudů ovšem neznamená, že jsme se souzení a rozhodování nadobro vzdali a že vše je v podstatě totéž, tedy stejně lhostejné. Právě naopak. Vládne staronová rétorika. Základem moci médií a v podstatě i základem současného široce sdíleného postoje ke světu se stává cynické diktum: čím více moci, tím více úspěchu, tím lépe. Odtud lze odvodit jakýsi *axiom kapitalismu*: „Mírou správnosti se stává výkonnost a efektivita“. V oblasti médií je pak možné odvozením formulovat jakýsi *axiom médií*: „Co je nejžádanější, a co tedy nejvíce vydělává, to je také nejlepší.“

Potvrzením platnosti axiomu kapitalismu je výrok jakési pornohvězdy (pořad Peříčko, 10.3. 2000, TV NOVA). „Moje práce mě baví, dělám ji ráda. Je to stejné jako kdybych byla prodavačkou nebo učitelkou. Jde jen o to, jestli mě má práce baví. Pak v ní mohu a chci podávat co nejlepší výkony“. Vše je stejné, stejně dobré a oprávněné, pokud jsem v tom dostatečně výkonný, pokud to vydělává peníze, tj. tvoří hodnoty. Potvrzením paradigmatu médií je aféra, která proběhla kolem vystoupení Karla Gotta na Světové výstavě v Hannoveru. Šalový ministr kultury se Karla Gotta zastal ve veřejném dopise proti kritice s tím, že přece všichni víme, kde hledat pravou kvalitu naší kultury. Prezident Havel pak *údadně* podpořil Karla Gotta jako konstantu, která patří k české kultuře stejně jako Sněžka, Říp nebo Kafka.

Má-li být Karel Gott státně uznáným představitelem české kultury v zahraničí, svědčí to podle mě o tom, že v bezedné době selhala svobodná nezaložená soudnost a bylo přijato apriorní pravidlo estetického souzení: *axiom médií*. O kvalitě a nekalitnosti v kultuře rozhoduje počet prodaných desek, což znamená, že kultura je jen jednou z oblastí vše zahrnujícího a vše pohlcující režimu, ve kterém vládne *axiom kapitalismu*. Vždyť se také Karel Gott bránil označení „zombie české kultury“ tím, že ho přece tolik lidí chce, protože si kupují jeho desky. Při předávání mediální ceny TÝTÝ, důležité z hlediska strategie marketingu ČT, pak Karel Gott zvolil ještě jiný tón. Když přebíral cenu za nejlepšího zpěváka ČT za rok 1999, řekl, že teď se ukázalo, že i zombie ještě může podávat takovéto *výkony*.

Tento jeho výrok je potvrzením toho, čeho si všiml už Nietzsche v první *Nečasové úvaze*: „V této oblasti nevládne jen spokojenost; zde panuje štěstí a opojení. Cítím je v nesrovnatelně sebevědomém chování německých žurnalistů a výrobců romámů, tragédií, písní a historií: neboť ti všichni se přece zjevně sdružují ve společenství, které se nejspíše spiklo, aby se zmocnilo hodin volna a zažívání moderního člověka, tzn. jeho „kulturních

momentů“, a v nich ho potišťeným papírem omámilo.“

Agentura GOJA (Gott-Janeček) je nepochybně jedním z členů tohoto spiknutí. Využívají moci médií a vnucují do nich šikovně své obsahy. Lze jistě namítnout, že nejde o to, jestli je Gott nebo někdo jiný nejuspěšnější, ale o to, aby byla možnost volby, aby bylo možné poslouchat někoho jiného. Možnosti tu jsou a většina spotřebitelů tak volí třeba právě Gotta. Svobodně a soudně volí jihoamerické seriály a zabavují s nimi své děti, které nemají čas vychovávat, nebo pornofilmy, kterými zabavují sebe, protože nemají fantazii. Druhý *axiom médií* pak může znít asi takto: Co se nejlépe vnutí, to se nejlépe prodá a/nebo naopak. Gott se vnucuje už tak dlouho, že je prostě součástí naší kulturní krajiny, tak jako Sněžka krajiny geograficko-kulturní. A to co se kupuje a na co jsme zvyklí, musí být přece dobré. Kdo si to nemyslí, může televizi nebo rádio vypnout nebo přepnout a přeladit. To ovšem Karla Gotta a jeho nástupce a konkurenty nemusí zajímat (alespoň dokud je lidé kupují, tj. dokud je reklama účinná). Hvězdy médií vědí o své moci, a tak klidně přijmou, že se jim říká „zombie“, klidně se sami sobě smějí.

„Vždyť oni vládnou, a není pravým vládcem ten, kdo neumí snést přezdívkou. Hlavně, aby měl člověk moc, pak se zřejmě naučí dělat si žerty i sám ze sebe. Nezáleží příliš ani na tom, odkryje-li svou

slabinu neboť co nezakryje purpur! co nezakryje plášť triumfu! Síla filistra vychází na světlo, když přizná svoji slabost: a čím více a čím cyničtější ji doznává, tím více se ukazuje, za jak důležitého se pokládá a jak nadřazeným se cítí. Je to období cynických vyznání filistrů.“

Nepochybuji, že Nietzscheho trápila moc tehdejších filistrů mnohem intenzivněji než nás dnes. Navíc jsme ve zcela jiné situaci, kdy se otázky hodnoty kultury již nekladou na půdě akademií a tzv. vážného či vysokého umění, nýbrž v hlubinách či mělčinách mediální pop kultury, která spíše připomíná Nietzscheho novináře a výrobce historií než učené akademiky. Princip je ovšem stejný: představitelem kultury je ten, kdo jí ovládá a cynicky se k tomu doznává (*zásada médií*).

Kdo viděl *Takové normální zabijáky* jistě si o cynismu moci mediální kýče umí udělat představu. Pro ostatní mám takovýto, dle mého zcela ilustrativní příklad. V zahradě, v jedné severočeské vesnici stojí sádrový trpaslík se staženými kalhotami, připravený kálet. Levou ruku má při tom před sebou v charakteristickém americkém gestu FUCK OFF!. Když kolem něj občas procházím, říkám si, jakou podivnou dialektiku bytí bylo třeba uvést do pohybu, abychom si mohli říci: „Gott ist wieder mit uns.“

Autor je známý anonym

Elektrické světlo i energie ... eliminují v lidském sdužování časový a prostorový faktor a vytvářejí hloubkovou vtaženost přesně jako rozhlas, telegraf, telefon a televize, ... (McLuhan)

Teorie médií na webu

VÍT POKORNÝ

Internet je hypermédium, zahrnuje všechna digitalizovatelná média, tedy všechna tzv. „nová média“ – fotografii, film, rozhlas, digitálně zaznamenanou hudbu, televizi, grafické aplikace včetně

her a virtuální realitu, ale i stará média, především tedy text – tzn. internet jako hypermédium či médium médií. Na webu se dozvíte, jak si nová média kupovat, vyrábět, prodávat, jak v nich a jimi

vydělat, resp. nejen dozvíte, ale můžete tu přímo kupovat a prodávat, bavit se o nich a vydělat na nich, na internetu můžete vykonávat veškerou digitalizovatelnou činnost, nejen se o ní něco dozvídat. Internet není v principu médium vysílající, sdělující, vzdělávající, poučující a informující, i když v sobě zahrnuje i tyto funkce. Podle mě je v první řadě médium participační či interaktivní, médium do něhož se lze zapojit a v němž lze jednat.

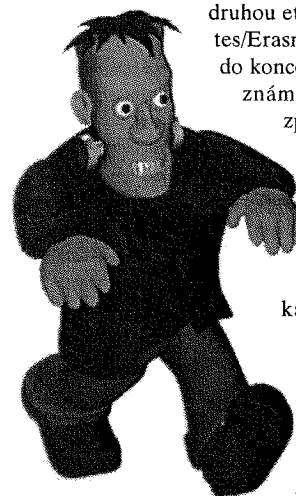
Přesto ale internet nevyklučuje ani teorii, zahrnuje do sebe i literární kulturu, i když sám je do jisté míry opakem hierarchické literární západní kultury vzdělanců. Použití nám filosofům tak dražého textu na internet podléhá jiným pravidlům než na jaké jsme zvyklí. Na internetu se lze věnovat pouze vyhledávání textů a vyhledávání lze považovat pouze za nástroj umožňující dostat se k textům. Jenže ve skutečnosti je tu právě vyhledávání mnohem důležitější než hledané texty.

- **New media theory and practice:** www.tcfua.edu/classes/jbutler/
- **Critical Theory and Cultural Studies:** english-www.hss.emu.edu

- **Foundations of Media Theory – Essential Media: Theory Books:** www.newschool.edu/mediastudies/program
- **Marxist media theory:** www.aber.ac.uk/~dcg/marxism.html
- **New Media Studies:** www.newmediastudies.com
- **Resource Center for Cyberculture studies:** www.otal.umd.edu/%7Erccs/
- **Voice of the Shuttle (Media Studies, Cyberculture Studies):** vos.uscb.edu
- **CTHEORY:** www.ctheory.com/ctheory.html
- **Technology and postmodernism:** www.iowa.edu/~commstud/resources/digital-media/digitaltechnology.html
- **Digital Media Center:** www.umn.edu/dmc/create/cws/cwslearn.html
- **Communication Studies:** www.iowa.edu/~commstud/resources/digitalmedia/
- **Hypermedia readings:** jefferson.village.virginia.edu/readings/hypermedia.html
- **Literatur zu Netzkritik:** www.nadir.org/nadir/archiv/netzkritik/literaturliste.html

Autor je student filosofie a známý pařan.

Nevyužitý Sokrates

EU letos podle všeho zahájila druhou etapu programu Sokrates/Erasmus, která bude trvat do konce roku 2006 a má, jak známo, sloužit hlavně ke zprostředkování mezinárodní výměny studentů vysokých škol. Tato výměna probíhá poměrně jednoduším způsobem: Každá katedra má možnost uzavřít bilaterální smlouvu s odpovídající ústavem na jiné univerzitě (v našem případě se jedná pouze o univerzity členských zemí EU). Pokud to udělá,

pak na základě této smlouvy může dojít ke směně dohodnutého počtu studentů, na dohodnutou dobu (max. 1 ak. rok). Vždy během března předcházejícího akademického roku se na tato místa vypíše na katedře konkurz. Následný studijní pobyt vyvolenců se finančně pokrývá penězi, které univerzity dostaly na ten který rok.

Důležité je ale toto: Katedry své smlouvy často fakticky uzavírají až na základě podnětu ze strany studentů! Na ÚFaRu bylo např. pro příští rok sjednáno bohužel jen několik málo míst, a to právě proto, že se o tato stipendia zatím skoro nikdo nezajímal. Zdá se, že ÚFaR chce pro další roky v tomto směru vyvinout více aktivity. Nabízí svým studentům a vyzývá je (což byla Nomáda

požádána touto cestou mediálně rozšířit), aby sami přicházeli s tipy na konkrétní univerzity, o které by měli výhledově zájem. Na základě těchto návrhů se pak ÚFaR pokusí tam, kde to půjde, uzavřít smlouvy. Podstatné je, že tyto kontrakty musí ÚFaR sjednat vždy nejpozději v říjnu rok před tím, než vybraný student pojede. Příklad: Na pobyt v ak. roce 2001/02 se musí uzavřít smlouva nejpozději v říjnu 2000.

Pokud tedy trochu vážněji uvažujete o tom studovat v přespřítím ak. roce v zahraničí, pak by bylo určitě nejlepší rychle zapřemýšlet a zjistit si (např. na internetu), na kterou univerzitu byste chtěli či potřebovali jet, a s tímto návrhem se pak obrátit na sekretariát ÚFaRu. Tím zmenšíte pravděpodobnost, že bude zase jen pár smluv, nebo že se uzavřou s úplně jinými univerzitami, než byste sami pokládali za vhodné. Má-li ale mít váš návrh šanci na realizaci, pak je potřeba, abyste to udělali nejpozději do prázdnin!

Pokud byste sháněli detaily ohledně programu Sokrates/Erasmus, najdete je na těchto internetových stránkách:

<http://www.csvs.cz/struktura/avpeu/socrates/Erasmus/era/.htm> – homepage v „Národní agentuře“ v Praze

<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/erasmus/home.html> – homepage v Bruselu

<http://www.cuni.cz/erasmus/> – homepage na UK

P. S.: Zdá-li se vám, že žádná ze zemí, které přicházejí v úvahu, není ta pravá, pak nevěšte hlavu, protože počet účastnických států se rozrůstá a už od roku 2001 budete moci za sokratovské peníze studovat filosofii i v Turecku a na Maltě!

Elektronická síť poprvé nabízí umělci médium, které dovoluje překročit hranice času a prostoru, a nakonec také hranice individuální inteligence, hranice zemí a kultur. (Roy Ascott)

Jestli dějiny techniky něčemu učí, tak tomu, že utopie inženýrů se vesměs vyplnily. (T. Wimmer)

Díky fotografiím, filmům, televizi, videu a v budoucnosti počítačově syntetizovaným obrazům jsme vlastně schopni návratu z prchavého světa abstrakce ke konkrétnímu prožívání, poznání, hodnocení a jednání. (Flusser)

Velmi stručná poznámka ke SZK z filosofie

Protože se podle nového „systému“ zkoušelo dvakrát, je už možné shrnout dosavadní dílčí zkušenosti a upozornit na možné „zádrhele“, z nichž se vlastně jen jediný jeví jako zásadní. Úředně vyvěšená pravidla zjevně nikoli zcela dostatečně zdůrazňují to, že k ústní zkoušce si každý kandidát připravuje nikoli „okruhy“ (které jsou v podstatě zcela bezobsažné), nýbrž (v jejich rámci) konkrétně formulované „problémy“, čímž se míní konkrétní témata, která v rámci ústní zkoušky rozebírá a jejichž výklad případně obhajuje vůči námitkám nepředpojaté komise. Smysl tzv. „okruhů“ je jen v tom, aby otázky, které si tímto způsobem každý adept připravuje, nebyly identické (tedy aby byl nucen prokázat např. znalosti z odlišných filosofických epoch a v různých filosofických disciplínách). Jiný smysl „okruhů“ nemají. Jinak řečeno: nejsou to otázky, protože ty si každý kandidát spoluvytváří sám – právě formou „pojednání určitého tématu“.

M. Petříček

Anketa o přístupu studentů ÚFaR k internetu

LENKA SÝKOROVÁ

Jelikož nově na internetu zřízený Diskusní klub ÚFaR (viz info v následujícím článku) několik dnů nezaznamenal žádný příspěvek kromě „pozdravů a pusinek“ od bývalého studenta, nyní pobývajících v Řecku, padla na tvůrce internetových stránek ÚFaR tíseň z toho, že naši studenti tyto stránky jednoduše neznají nebo nečtou. Za účelem ověření této neblahé předtuchy byla do internetových sítí zavěšena anketa o možnostech přístupu studentů na internet a k e-mailu. Obava se pomalu naplňuje: za 3 týdny její existence odpovědělo 10 lidí, z toho pouze 3 studenti ÚFaR...

Že je to s počítači na fakultě bídné, všichni víme – snad se to zlepší Jinonicemi a Šporkem (v obou se počítá s větším počtem počítačů pro studenty). Rovněž po přestavbě Knihovny filosofie

(pravděpodobně již letos, nejpozději příští rok) by pro naše studenty měly být vyčleněny další počítače. Přesto, pokud jsou pro vás alespoň trochu webstránky katedry užitečné, dejte nám to najevo alespoň zodpovězením 6 jednoduchých otázek (Jste studentem některého oboru ÚFaR FFUK v Praze?; Odkud se připojujete na internet?; Máte založenou e-mailovou adresu?; Odkud čtete svou e-mailovou schránku nejčastěji?; Souhlasíte se zveřejněním svého e-mailu na stránkách ÚFaR?; Co si myslíte o internetových stránkách ÚFaRu?). Odpovědi jsou nabídnuty – stačí zaškrtnout, zabere to asi 2 minuty času a „webmastra“ to ohromně potěší... Na stránku s anketou se rovněž dostanete z úvodní stránky katedry, která má adresu:

<http://www.ff.cuni.cz/ustavy/ufil/>

ZOO-adopce 2000

LENKA SÝKOROVÁ

ZOO v Tróji opět nabízí možnost přispět na chov vybraného zvířete – tak jako i loni můžeme adoptovat další zvířata, případně zasponzorovat ty samé, ačkoli náš Lori je právě na výletě v Německu, protože se mu představuje pražský „bejvák“...

Na listinu dárců v Knihovně filosofie připište své oblíbené zvíře (viz seznam zvířat na nástěnce nebo

na internetu). Vaše příspěvky vybíráme ve výpůjčních hodinách Knihovny filosofie. Výše příspěvku je libovolná (orientačně: studenti – 50,- Kč, ostatní – 100,- Kč). Od vyhlášení akce 2.2.2000 byla do 6.4.2000 prozatím shromážděna suma 650,- Kč. Případné dotazy zaměřte na Ditu Dražilovou (ditad@fss.muni.cz) nebo Lenku Sýkorovou (sykorova@ff.cuni.cz).

To zní jako hlas literárního člověka, který je zavalen reklamou a přitom se chlubí: „Osobně nevěnuji reklamě žádnou pozornost.“ (McLuhan)

To vše dostatečně ukazuje, že každý soudí podle ustrojení svého mozku nebo spíše, že považuje vzněty své představitosti za věci
Produkce čistých digitálních obrazů totiž umožňuje tvorbu „čistých“ fikcí v nejdoslovnějším smyslu, ... (Thomas Wimmer)

Založení internetového diskusního klubu ÚFaRu

LENKA SÝKOROVÁ

Vzhledem k častým případům, kdy se studenti neosmělili přijít osobně s návrhy či připomínkami k chodu naší katedry, a také kvůli rychlejší komunikaci „na dálku“ byl v polovině letošního března ustanoven elektronický DISKUSNÍ KLUB (přístup z hlavní internetové stránky ÚFaR).

Zde by měl být tedy prostor pro náměty, dotazy, připomínky a stížnosti studentů, které budou, půjde-li to, předloženy odpovědným osobám k řešení. Ze strany katedry je zase v plánu zobrazovat náhlé a nečekané změny v chodu ÚFaRu (odpadávání přednášek, konzultací, krátkodobé vzkazy apod.), které se nevykytnou na webstránce s novinkami ÚFaRu.

Komunikace v diskusním klubu je snadná – můžete buď rovnou zapsat svůj anonymní vzkaz (do-

taz, stížnost, info pro ostatní) do kolonky na úvodní stránce klubu, který se ihned po odeslání objeví jako nejčerstvější příspěvek (jednotlivé vzkazy jsou řazeny sestupně od nejnovějšího po nejstarší směrem dolů na stránce – pro lepší pochopení následnosti vzkazů je tedy lepší číst od konce stránky). Pokud chcete přispívat „veřejně“, stačí se u „Průvodce“ zaregistrovat a poté přihlásit zvoleným jménem a heslem jako to dělá „moderátor“ Moskyt. Nesmyslné nebo neaktuální příspěvky jsou vymazávány. Jste-li mimo fakultu a máte-li přístup k internetu, sledujte, co se aktuálně na ÚFaRu děje, a hlavně PIŠTE, KOMUNIKUJTE, ZAPOJTE SE!!!

Autorka je knihovnice ÚFaRu

Smíření nicoty a reality a zrušení otázky času a prostoru, umožněné velkými rychlostmi, zastupuje exotiku dalekých cest rozlehlostí prázdnoty. (Virilio)

Digitální simulacrum způsobuje, že se stává znovu aktuální otázka kritérií rozlišitelnosti pravdy a iluze. (T. Wimmer)

Práce studentů ÚFaR

PŘIPRAVUJE LENKA SÝKOROVÁ

V tomto oddílu podáváme základní informace o postupových, bakalářských nebo diplomových pracích studentů našeho ústavu za poslední období.

Kromě jména autora, názvu práce, přibližného údaje o vzniku (předložení) práce a počtu stran zde hodláme stručně nastínit obsah díla a to buď použitím názvů kapitol, výňatků obsahových analýz textu z posudku vedoucího práce (VP) nebo oponenta (OP) anebo pomocí obojího.

Všechny „inzerované“ práce spolu s plným zněním posudků jsou dostupné v knihovně k presenčnímu studiu (kopírovat lze jen se souhlasem autora).

DIPLOMOVÉ PRÁCE Z FILOSOFIE

Cabalková, Klára: Rozum v etice. Září 1999, 62 s. VP, OP: dr. L. Benyovszky, prof. M. Sobotka

„[K.C.] si za předmět své práce zvolila jedno z lákavých témat německé filosofie: rozdíl Kantovy etiky povinnosti a Hegelovy teorie abstraktního práva, morality a mravnosti ve Filosofii práva. C. roz-

bor zasazuje do širší perspektivy osvícenského rozumu, jejímiž pozdními projevy obě teorie jsou. Typický osvícenský rys nachází přirozeně především u Kanta. Autorka zdůrazňuje obecnost rozumu, z něhož vychází Kant, a tím i obecnost jedince, který má morálně jednat.“ (prof. M. Sobotka)

Dimter, Tomáš: Hermeneutická dialektika : Schleiermacherova dialektika a její vztah k hermeneutice. Zář 1999, 61 s. VP: dr. M. Petříček, OP:

„Osou a svorníkem celé práce je polemika s gadamerovsky ovlivněnou interpretací dějin moderní hermeneutiky: proti ní se T.D. snaží zdůraznit právě specifické místo Schleiermacherovy filosofie jako celku, v němž hermeneutika tvoří protějšek dialektiky (T.D. mluví v úvodu i v závěru o interdependenci a komplementaritě). Z tohoto záměru však vyplývá nakonec cosi mnohem podstatnějšího, totiž pokus o systematický výklad Schleiermacherova myšlení.“ (dr. M. Petříček)

Gajdoš, Edo: O pohybu jakožto nejsoucím a o jsooucím jakožto pohybu: pokus o ontologickou rehabilitaci přirozenosti. Zář 1999, 85 s. VP: prof. Z. Neubauer, OP: dr. L. Benyovszky

„... Práce tematizuje Aristotelovo rozumění FYSIS, jež je viděno jako první a nejdůležitější z „křivých okamžiků“ skrývaní se FYSIS „hlouběji do svého bezedna“ (s. 8) Aristoteles je viděn jako „křivý okamžik“ proto, že zakouší ještě FYSIS v původním významu, zároveň však upřednostňuje pohyb KATA TOPON (s. 7), čímž fakticky konstituuje možnost reinterpretovaním ontologické priority tak nabytých pojmů TOPOS, CHRONOS, APEIRON, KENON (II. okamžik) dosáhnout jednoznačné ontologické priority lokace (III. okamžik). Práce silně využívá Heideggera a Aristotelés je viděn jako „der letzte Nachklang“...“ (dr. L. Benyovszky)

Just, Michal: Ananké a Chóra u Platóna : příspěvek k interpretaci Timaiia, 47e3-53c5. Zář 1999, 61 s. VP: doc. Z. Kratochvíl, OP: dr. Š. Špinka

„Hlavním výchozím bodem autorovy interpretace je rozbor metaforiky, kterou Platón v této pasáži Timaiia vyjadřuje povahu toho, o čem dialog mluví jakožto o „třetím rodu“. Tato metaforika – především pokud se soustředíme na její náboženské pozadí a přikloníme se k některým pozdějším platónským interpretacím – svědčí podle diplomanta o tom, že tento „třetí rod“ není pouze prázdným a pasivním prostorem, který je formován božským „nús“, nýbrž že je v jistém ohledu aktivně spolupůsobící látkou.“ (dr. Š. Špinka)

Kera, Denisa: Proměny myšlení v 20. století – jazyk, text, hypertext a multimédia. Zář 1999, 88 s. VP: dr. Saša Skenderija, OP: dr. M. Petříček

„... Novými médii se rozumí nejen hardware, nýbrž i software (např. tedy hypertextové programy, v podstatě i grafické apod.); vliv médií se pak nejzřetelněji projevuje marginalizací problémů vědomí, poznání atd. (v klasické podobě), které uvolňují místo „významu“, „komunikaci“ (třebaže je toto tvrzení pro mnohé nepřijemné, je verifikovatelné; je ale důležité, že roli zde hraje také a především rozšíření médií, a nejen „linguistic turn“ an sich). Uvádí-li autorka třeba jako doklad Derridu, pak dobře ví, že jeho teorie je dnes čtena rovněž jako terie hypertextu avant la lettre (George P. Landow, ale třeba i Gregory L. Ulmer). Vůbec je zřejmé, že termín „non-lineární modely čtení“ má vlastně mnohem komplikovanější význam než třeba proslulá Lévi-Straussova představa hudební partitury v Mytologikách...“ (dr. M. Petříček)

Kolev, Petr: Poznání a význam ve stoické filosofii. Zář 1999, 64 s. VP: dr. F. Karfík, OP: dr. K. Thein

Žijeme na okraji obrovských skládek použitých informací a obrazů, vybitých kontextů a vypotřebovaných vraků a vybydlených jazykových tradic. (v. bělohorský)

„První [část práce] pojednává o jednotě stoické-
ho systému (s. 1-32) a druhá o stoické teorii poznání a stoické teorii významu (s. 32-64). První část je pokusem o soustavný výklad stoických definic filosofie, stoického členění filosofie na tři obory (logika, fyzika, etika) a otázky vzájemného vztahu těchto tří oborů. Tato část práce vytyčuje celkový rámec, do něhož je pak zasazena užší otázka, jaký je přesně ve stoickém pojetí vztah logiky k etice a k fyzice...“ (dr. F. Karfík)

Kouba, Petr: Studie k „Zollikonským seminářům“. Zář 1999, 91 s. VP: dr. M. Petříček, OP:

- Nastínění metodických úskalí
- Konfrontace metody přírodních věd s požadavky věd o člověku
- Daseinanalýza ve světle daseinanalytiky
- Fenomenologická metoda zkoumání
- Fenomenologická tematizace lidského bytí
- Rámcový pohled na ontologickou skladbu lidského bytí
- Celkový přístup k problematice psychopatologických poruch

Pacvoň, Michal: Fragmenty k myšlení obrazu. Zář 1999, 62 s. VP: dr. M. Petříček, OP: dr. K. Thein

„Předložená práce představuje zdařilý pokus o systematickou analýzu fenoménu „obrazu“ nikoli jen ve smyslu určitého předmětu reprezentujícího jiný předmět (tj. nikoli pouze ve smyslu znaku), nýbrž v zásadnějším smyslu souhry několika „vrstev“ či spíše „funkcí“ skutečnosti, mezi nimiž panují nedeterministické vztahy. Kromě úvodu má práce dvě části, pojednávající (1) vztah mezi obrazem a řečí, (2) vztah mezi obrazem a předmětem. Samotný úvod se přitom týká horizontu celého zkoumání, jímž je otázka tzv. „civilizace obrazu“ jakožto epochy, v níž je člověk obklopen množičními se obrazy, které však zároveň (a možná především) „vidí nás“. Odtud klíčová otázka vztahu této technické epochy a autorem zmíněné-

ho původního sepětí obrazu a magie.“ (dr. K. Thein)

Petrželka, Ondřej: Humboldtova filosofie řeči a Apelův pokus o založení diskurzivní etiky. Zář 1999, 75 s. VP: doc. P. Kouba, OP: dr. T. Jeníček

„Práce O.P. vychází z jeho přípravných studií k filosofii řeči W. Humboldta, jejichž výsledky konfrontuje se současným pokusem K. O. Apela nalézt v řečové komunikaci společnou půdu teoretické i praktické filosofie. Po celkové charakteristice Humboldtova myšlení o řeči vyzdvihuje autor jeho tematické těžiště, tzn. akt promluvy, „práci ducha“, která umožňuje, aby se z artikulovaného zvuku stal výrazem myšlenky. U Humboldta není řeč nikdy pouhým médiem myšlení, nýbrž vždy je také „subjektem“ myšlení. Akt promluvy se odehrává v oživujícím napětí mezi dvojí „subjektivitou“, subjektivitou individua a subjektivitou řečové formy. Výsledkem je artikulace reality, která není „předem daná“, nýbrž jazykově zformovaná. Humboldt však vidí toto řečové ustavování reality jako individuální zápas o smysl, který se odehrává na pozadí možného nerozumění.“ (doc. P. Kouba)

Regner, Ludvík: O Kantově pojmu svobody. Led 2000, 65 s. VP: prof. M. Sobotka, OP: doc. L. Major

„L. R. nezůstává v práci na imanentní rovině interpretace kantovské a novokantovské, nýbrž srovnává Kantovu etiku s obdobnými projekty – s morální teorií Jacobího a s kritikou C. L. Reinholda z Reinholdovy kritiky Kantovy etiky z r. 1793. V případě srovnání s Jacobim jde též o konfrontaci Kanta se Spinozou z Jacobího Dopisů o Spinozově filosofii. Tím autor produktivně rozšířil škálu měřítek a hledisek, z nichž je možno Kantovu morální filosofii posuzovat.“ (prof. M. Sobotka)

Růžková, Blanka: Boethiova odpověď na tři Porfyriovy otázky. Zář 1999, 65 s. VP: dr. M. Mráz,

Moderní struktura mafiánské oligarchie prostě nevytváří prostor pro svobodu ani společnosti, ani jednotlivce. Ona si toho je vědoma, že tady něco chybí, a nahrazuje to zábavou. Jenže to znamená vymytí mozku, ... (E. Bondy)

Technika intenzifikuje svobodnou volbu, emancipuje člověka od nedostatku, přírodních a historických omezení, archaizuje pomalý čas zrání a růstu živých tvarů, aktualizuje neomezený konzum, mýtus o zlatém věku hojnosti. Inverzí technické civilizace je umělé technické prostředí, které ohrožuje člověka radikálněji, než jak ho kdy ohrožovaly „nespoutané přírodní živly“. (V. Bělohradský)

OP: prof. S. Sousedík

„Autorka pojednává nejprve povšechně o Porphyriově spisu *Isagoge*, poté soustřeďuje pozornost na ři otázky obsažené v něm týkající se problému univerzálie, posléze podrobně rekonstruuje odpověď, kterou na tyto otázky dává v obou svých komentářích k *Isagoge* Boethius. Práce vychází z kritického vydání Boethiových komentářů pořízeném r. 1906 S. Brandtem. Při interpretaci tohoto pramene se autorka opírá o nejnovější literaturu k námětu, zejména o práce francouzského badatele A. de Libery.“ (prof. S. Sousedík)

Sousedíková, Marie: Teorie Božích jmen podle Tomáše Akvinského : pokus o podrobnou interpretaci Sumy teologické, třinácté kvěstie, článku 1-6. Zářij 1999, 65 s. VP: mgr. T. Saxlová, OP: dr. M. Mráz

„Ve své diplomové práci předkládá M. S. podrobnou interpretaci první části kvěstie „O Božích jménech“ obsažené v *Sumě teologické* Tomáše Akvinského (STh I-I, q. 13, art. 1-6). V uvedených pasážích rozpracovává Tomáš nauku o predikaci a signifikaci jmen tzv. čistých dokonalostí v případě jejich aplikace na Boha. Cílem této nauky není jen filosofická rekonstrukce, resp. vykazání žitého smyslu předvědecké náboženské mluvy, ale ve hře jsou zde i podmínky možnosti scholastické teologie v jejím obecně přijímaném smyslu „vědeckého“, tj. nikoliv metaforického či alegorického diskursu.“ (mgr. T. Saxlová)

Tejkal, Jan: Dvojí apeiron: existenciální mapa světa. Leden 2000, 77 s. VP: doc. Z. Kratochvíl,

OP: dr. K. Thein

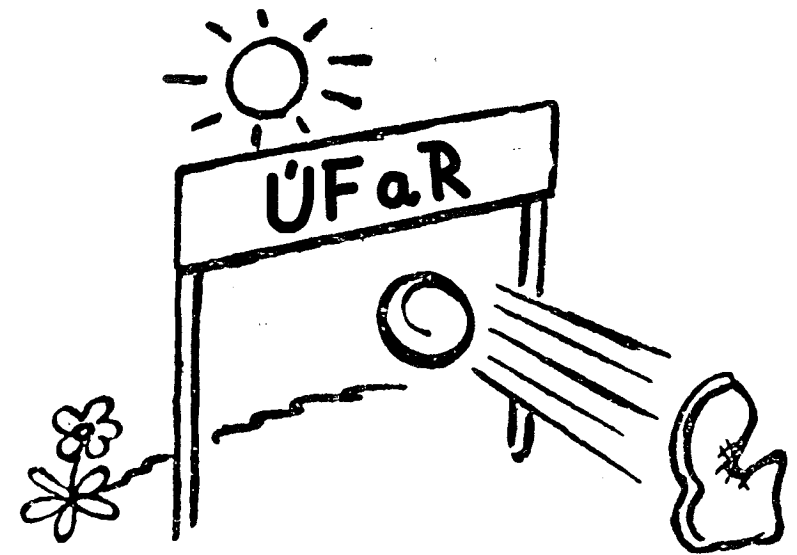
„Předložená práce se zabývá presokratickým pojetím „apeiron“, a to především s důrazem na strukturní momenty společné tomuto pojetí a pozdější křesťanské filosofické tradici. V práci se tak neustále prolíná historický ohled s ohledem, jenž můžeme nazvat „systematickým“ potud, pokud se autorovi otázka „apeiron“ ukazuje v souvislostech stále aktuální „existenciální mapy světa“, jejíž východisko je výslovně kladeno do kosmologicko-filosofických textů Anaximandrových.“ (dr. K. Thein)

DIPLOMOVÉ PRÁCE Z RELIGIONISTIKY

Unger, Jiří: Proměny paradigmatu sociologie náboženství v období radikalizované modernity. Zářij 1999, 85 s. VP: prof. T. Halík, OP: dr. D. Lužný

„Jádrem práce J. U. je kritické vyrovnání se s teorií náboženství soudobého britského sociologa Anthony Giddense, analytika pozdně moderní společnosti. Autor ovšem zasazuje své úvahy do důkladného kontextu. Podává vlastně kritický přehled vývoje sociologie náboženství se zaměřením na paradigma sekularizace, které bylo výchozí tezí klasické sociologie náboženství a je vesměs předmětem ostře kritiky čelných představitelů tohoto oboru v posledních desetiletích. Rovněž věnuje dosti místa analýzám problémů, které jsou pro jeho úvahu důležité: moderna a postmoderna (event. „radikalizovaná moderna“), globalizace apod.“ (prof. T. Halík)

... komunikační hojnost vyvolává morální krize, konflikty, nerovnost, novou neprůhlednost; především ale paralyzuje schopnost rozumět jim. Komunikační hojnost také profanuje soukromí, redukuje moc vyššího vzdělání ve společnosti, nadřazuje kvantitu komunikace její kvalitě. (V. Bělohradský)

další

fotbalový match

studenti vs. docenti

se uskuteční **25. 5. 2000** od 15⁰⁰ na tradičním hřišti v **Liboci** (tramvají 18 nebo 1 na konečnou, potom skrz oboru Hvězda) po zápase bude následovat společenský program dle nálady fotografové a zejména hráči jsou velmi vítáni! případné změny či další potřebné informace budou včas pověšeny na některé z nástěnek ÚFaRu

Nové knihy vycházející v období květen – srpen 2000

PŘIPRAVUJE LUDVÍK REGNER

FILOSOFIA

- J. Habermas, Problémy legitimacy v pozdním kapitalismu
- J. Habermas, Strukturní přeměna veřejnosti
- V. Hála, Možnosti hodnotové etiky
- M. Mráz, Smyslové vnímání a čas v antické filosofii
- sb. Konvence ve vědě a filosofii

HERMANN A SYNOVÉ

- G. Bataille, Svrchovanost
- Órigenés, O písni písni (výbor, překlad, komentář)

HYNEK

- F. Nietzsche, Tak pravil Zarathustra
Genealogie morálky
Nečasové úvahy
- H. P. Martin, H. Schumann, Past globalizace. Útok na demokracii a blahobyt
- S. P. Huntington, Střet civilizací
- W. Hoogendijk: Ekonomická revoluce
- R. Schmidt, C. Spreckelsen, Nietzsche pro začátečníky
- G. Figal, Heidegger pro začátečníky

MALDÁ FRONTA

- H. Belting, Konec dějin umění
- T. Todorov, Tvář v tvář krajnosti
- E. Voegelin, Dějiny a politická filosofie

PROSTOR

- G. Lipovecky, Třetí žena. Neměnnost a proměny ženství

OIKÚMENÉ

- Platón, sv. 1 Prótágoras
sv. 2 Euthydémos, Menón
sv. 4 Symposion
sv. 8 Faidón
sv. 9 Euthyfrón, Obrana Sókrata, Kritón

(u všech svazků se jedná o 4., opravené vydání)

- Isidor ze Sevilly, Etymologie I-III
- R. Descartes, Pravidla vedení rozumu
- I. Kant, Kritika čistého rozumu
- Z. Pinc, Prolegomena k filosofii výchovy
- Thierry ze Chartres, O sedmi dnech stvoření
- Z. B. Bouše, Epilegomena
- A. Rosacius, Slavnostní řeč o znovuoživení Čech
- M. Detienne, Místi pravdy v archaickém Řecku
- F. W. J. Schelling, Věky světa

SLON

- E. Kohák: Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky. (Druhé, přepracované vydání)
- P. Matějů, K. Vlachová a kol., Nerovnost, spravedlnost, politika, Česká republika 1991-1998
- J. Kunc, Stranické systémy v re/konstrukci
- C. Geertz, Interpretace kultur

VESMÍR

- A. Markoš, Tajemství hladiny. Hermeneutika živého

VYŠEHRAD

- J. Češka, Zánik antického světa
- F. Heer, Evropské duchovní dějiny
- G. Virt, Žít až do konce. Etika umírání, smrti a eutanazie
- K. Jaspers, Šifry transcendence
- H. Küng, Světový étos pro politiku a hospodářství
- J. Kejř, Husův proces
- K. Koch, Konfrontace nebo dialog
- J. Heller, Biblický slovník sedmi jazyků (hebrejsko-řecko-latinsko-anglicko-německo-maďarsko-český)
- J. H. Charlesworth, Ježíš a svitky od mrtvého moře
- L. Mlčoch, Úvahy o české ekonomické transformaci